

Öğretmen Adaylarının Yaşamsal Hafızalarına Dayalı Öğretmen Rol Modelleri

Rafet Metin*, Memet Kuzey**

Makale Geliş Tarihi:17/04/2024

Makale Kabul Tarihi:14/07/2024

DOI: 10.35675/befdergi.1469665

Öz

Araştırmanın amacı, öğretmen adaylarının kendi eğitim-öğretim hayatlarında içselleştirdikleri öğretmen rol modellerini ve bu modellerin yaşamsal hafızalarındaki yansımalarını belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda temel nitel araştırma deseni kullanılarak bir devlet üniversitesindeki 2023-2024 öğretim yılında eğitim fakültesi öğrencilerinden oluşan bir çalışma grubuyla görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerde öğrencilere açık uçlu sorular yöneltilerek veriler toplanmış ve betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Araştırma sonuçları, öğretmen adaylarının öğretmen rol modellerinin öğrenme-öğretme süreçlerinde önemli olduğunu ve bu modellerin öğrencilerin sosyal, psikolojik durumları ve akademik başarıları üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Öğrenciler, kendilerine etki eden olumlu ve olumsuz rol model öğretmenleri hakkında da görüş bildirmişlerdir. Ayrıca, öğretmenlerinin iyi bir rol model oluşturmasının yanı sıra iyi rol modeli öğretmenlerini örnek aldıklarını da belirtmişlerdir. Eğitim fakültelerinde iyi bir rol model öğretmen yetiştirmek için kişisel ve mesleki gelişime, iletişim becerilerine, pedagojik yetkinliklere ve alan uzmanlığına önem veren bir program önermişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen adayları, yaşamsal hafıza, öğretmen rol modelleri.

Teacher Role Models Based on Prospective Teachers' Vital Memories

Abstract

The aim of the study is to determine teacher candidates' internalized teacher role models from their own educational experiences and the reflections of these models in their life memories. To achieve this aim, interviews were conducted with a study group consisting of education faculty students from a state university during the academic year 2023-2024, using a basic qualitative research design. Open-ended questions were used to collect data during the interviews, which were then analyzed using descriptive analysis. The research findings indicate that teacher role models are significant in the teaching-learning process and have an impact on students' social, psychological statuses, and academic achievements. Students also expressed their views on both positive and negative role model teachers who influence them. Additionally, they noted that besides their own teachers serving as good role models, they also

* Bayburt Üniversite, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü, Bayburt, Türkiye, rafet.metin71@hotmail.com Orcid: [0000-0002-2164-4994](https://orcid.org/0000-0002-2164-4994)

** Bayburt Üniversite, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü, Bayburt, Türkiye, memetkuzey25@gmail.com Orcid: [0000-0002-9866-8134](https://orcid.org/0000-0002-9866-8134)

Kaynak Gösterme: Metin, R. & Kuzey, M. (2025). Öğretmen adaylarının yaşamsal hafızalarına dayalı öğretmen rol modelleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(45), 94-121.

emulate exemplary teachers. They have proposed a program that emphasizes personal and Professional development communication skills, pedagogical competence and subject expertise to cultivate exemplary role models in education faculties.

Keywords: *Teacher candidates, vital memory, teacher role models*

Giriş

Eğitimin konusu ve malzemesi insandır. Öğretmenler ise kendi öğrenimsel hafızalarını bugünün kazanımlarına dönüştüren eğitimsel rehberlerdir. Çünkü öğretmenler öğrenebilen, öğretebilen veya her ikisini de aynı anda yapabilen rol modelleridir. Öğretmenlerin öğretimsel rol modeli görevlerini ya otorite belirlemekte ya da öğretmenler, kendi eğitim deneyimlerine veya hem otoritenin hem de kendi deneyimlerini harmanlayarak kendilerine özgün öğretmen rol modellerini oluşturabilirler. Yani öğretmenler farklı sosyal, kültürel ve tarihi koşullara dayanan profesyonel bir rol modeli benimseyip geliştirebilirler (Timmerman, 2009). Bu anlamda eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının (ÖA) kendi öğrenimsel yaşantılarında olumlu veya olumsuz olarak deneyimledikleri öğretmen rol modellerinden nasıl etkilendikleri, nasıl algıladıkları ve bu öğretmen rol modellerinden hangilerini benimsedikleri araştırma açısından önemli görülmektedir.

Öğretmenler ve ÖA ilk öğrenme veya öğretme deneyimlerine dayalı olarak yeni öğrenmelerini inşa edebilirler. Bu öğrenimsel deneyimleri nasıl öğrendikleri konusunda bireysel deneyimlemelerine imkânı verdiği gibi aynı zamanda nasıl öğretecekleri konusunda da yol gösterici olabilir. Bu anlamda her bir öğretmen ve ÖA kendi bireysel, sosyal ve kültürel farklılıklarına göre öğrenme yaşantılarını düzenleyebilir, geliştirebilir ve kendi rol modellerine ilişkin bilgi, beceri, değerler yönünden zengin birer veri kaynağı olabilir. Bu rol modellerinin belirlenmesi, mesleki bilgi, mesleki beceri ve tutum-değerlerden oluşan öğretmen mesleki genel yeterlik alanına (MEB, 2017 katkı sağlayabileceği düşüncesi bu araştırmanın gerekçesi olarak görülmektedir.

Öğrencilerin günlük yaşantılarında hayati rol oynayan pek çok faktör vardır. Bu faktörlerin belki de en önemlilerinden birisi de öğrencilerin kişilik oluşturmalarında, akademik başarılarında, duygu ve düşüncelerinin şekillenmesinde etkin rol oynayabilen öğretmenlerdir. Öğretmen rol modellerinin bu kadar önemli olması bir o kadar da sorumluluklarının derecesini göstermesi açısından önemlidir. Öğrencilerini öğrenimsel hedeflerine ulaştırabilmek için öncelikli olarak öğretmenlerin kendi mesleki yeterlilik düzeylerini geliştirme sorumlulukları vardır. Bu sorumluluklarını yerine getirmeleri öğrencilerin akademik ve kişisel gelişimlerine aynı derecede önem vermelerine bağlı olup, eğer bunu gerçekleştirir iseler istenilen mesleki yeterliliklere ve sorumluluk bilincine sahip oldukları kabul edilir (Timmerman, 2009; Bashir vd. 2014). Öğrencilerini gözlemlemesi, öğrencilerini tanıması gibi sorumluluklarını yerine getirmesi öğretmenlerin kendi performanslarına katkı sağladığı gibi öğrencilerinin de akademik performansları ile kişilik gelişimlerine katkı

sağlayabilmektedir. Bu durum, hem öğrencilerin nasıl bir öğrenci olduklarını, hem de öğretmenlerin nasıl bir öğretmen olduklarını ortaya koyabilir. Bu anlamda öğretmenlerin nasıl bir öğrenci beklentisini, öğrencilerin de nasıl bir öğretmen arzuladıklarının yanıtını “rol modeli” kavramı üzerinden tartışılabilir.

Rol modeli; davranışları, karakter özellikleri veya özel nitelikleriyle başkaları, tarafından örnek alınan ve taklit edilen kişidir (Türk Dil Kurumu [TDK], 2011). Öğretmenler çağdaş toplumlarda yalnızca eğitim ve öğretim işlerini gerçekleştiren teknik elemanlar değil, aynı zaman öğrencilere rol modeli olan insanlardır. Bu anlamda öğrencilerin sahip olması gereken niteliklerin kazandırılmasında en önemli rol eğitime ve rol modeli örneği de öğretmenlere verilmektedir. YÖK, ÖSYM, Mesleki Yeterlik Kurumu, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı ve diğer bakanlıklarının birlikte çalışmaları sonucunda belirlenen “Öğretmenlik Mesleki Genel Yeterlikleri” araştırmasında “mesleki bilgi, mesleki beceri ve tutum ve değerlere” ilişkin yeterlik alanlarına yer vermektedir. “Tutum ve değerler, öğrenciye yaklaşım yeterliği” başlığı altında “C2.4. Tutum ve davranışlarıyla öğrencilere rol-modeli olur” (MEB, 2017) açıklamasında öğretmenlerin rol modeli olma özelliğine atfı yapıldığı belirlenmiştir.

Öğretmenlerin rol modeli olma ve öğrencilerinin de öğretmenlerini rol modeli alma durumları karşılıklı bir etkileşimi ifade etmektedir. Hem öğrenme hem de öğretme rol modeline sahip olan öğretmenler hayatlarının dersini verirken, öğrencileri de hayatlarının dersini almaktadırlar. Çünkü “öğretmenler kendilerine öğretildiği gibi öğretir” (Blume, 1971; Akt: Lunenberg vd. 2007) anlayışında hem öğreten hem de öğrenen kişilerdir. ÖA’nın deneyimlerini ifade eden yaşamsal hafızaları, farklı bakış açılarından kendi öğrenme-öğretme yaşantılarının sürekliliğini sağlayan benzersiz bir deneyim birikimlerini, kendi yaşantılarının bir analizini ve değerlendirilmesini (Kuzey & Göçgen, 2021) içerdiği düşünüldüğünde öğretmen rol modelleri hakkında zengin yaşantı örnekleri sunabileceği varsayılmıştır. Çalışma grubuna katılan ÖA’nın hem öğrenim düzeyleri hem de öğretmen olma ihtimalleri dikkate alındığında kendi öğretmenlerin ne yaptıkları, nasıl davrandıkları kim oldukları hususlarında fikir verebileceği gibi kendilerinin nasıl bir öğretmen rol modeli benimseyecekleri hakkında da yol gösterebilir.

Öğretmen rol modellerine ilişkin literatür incelendiğinde farklı çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Ateş (2012) öğretmenlerin bireyler için en önemli rol-modeli olduğunu; Aydın (2009) öğretmen-öğrenci arasında rol-modeli oluşturmasında empati bağının kurulması gerektiğini; Akcan & Polat (2016) öğretmenler belirli hedefler doğrultusunda ilerleyen ve kendilerini hedeflere adanmış idealist karaktere sahip olduğunu; Arslan & Özdemir (2015) öğretmenlerin liderlik yönlerini geliştirmelerinde okul ve merkezi yönetimleri tarafından engellendiğini; Baki & Gökçek (2007) öğretmen adaylarının hem geleneksel öğretmen modelini hem de yapılandırmacı öğretmen modelini benimsediklerini; Balyer (2016) öğretmen liderlerin rolleri yasal bir şekilde tanımlanmadığı için uygulamada yapmak istedikleri

konusunda özgür olmadıklarını; Çelikten vd. (2005) öğretmenlerin söz ve hareketleri ile çalışan, erdemli ve eğitilmiş bir insan olmanın rol modeli olduklarını ve bu durumun hem öğrencileri hem de kendilerini şekillendirdiğini; Çimen (2019) ÖA'nın anne babalarını, kendi aile yakınlarını, öğretmenlerini, mesleğinde başarılı kişileri ve siyasi liderleri rol model aldıklarını; Demir & Köse (2016) öğretmenlerin son derece önemli bir rol üstlendiklerini; Gül (2004) toplumda öğretmen rolünün arttığı ancak statüsünün azaldığını; Güneş (2016) geleneksel yaklaşımda her şeyi bilen öğretmen, davranışçı yaklaşımda örnek öğretmen, bilişsel yaklaşımda uzman öğretmen ve yapılandırıcı yaklaşımda ise öğrenen öğretmen yetiştirme anlayışın egemen olduğunu; Karaboğa (2019) lise öğrencilerinin medya ünlülerini yüksek bir oranda rol model olarak tercih ettiklerini; Köse & Demir (2014) öğrencilerin önemli bir kısmının öğretmenlerini rol model aldıklarını; MEB (2017) öğretmen mesleği genel yeterliklerini belirlediğini; Tonga (2017) ÖA'nın değerleri kişilik özelliklerine dönüştürmüş öğretmenleri rol model aldıklarını; Yaşar vd. (2013) ÖA'nın öğretmenlik kimliklerinin gelişiminde kişilik özelliklerinin, öğretme isteklerinin, üniversitede aldıkları eğitiminin, çevrenin ve stajın etkili olduğunu, tespit etmişlerdir. Ancak öğretmen adaylarının kendi öğrenimlerinde edindikleri öğretmen rol-modellere ilişkin yaşamsal hafızalarına dayalı bilgi ve deneyimlerini ortaya koyan bir çalışmanın olduğu belirlenebilmiştir. Bu durum araştırmanın özgünlüğü olarak görülmüştür.

Türkiye'nin farklı bölgelerinde farklı okul türlerinde okuyan ÖA'nın, "hiçbir insan başkasının birebir aynısı değildir" (MEB, 2018) anlayışı çerçevesinde öğretmen rol modellerine ilişkin edindikleri bilgi ve deneyimleri araştırmanın konusu çerçevesinde potansiyel veri kaynağı olarak görülmüştür. Bu anlamda bir gerçeği öğrencilerin öğrenim hayatlarında farklı yaşamaları, farklı algılamaları, farklı anlamlandırmaları ve farklı yorumlamaları öğretmen rol modeli deneyimleri açısından zengin öğrenme yaşantılarını ortaya koyabileceği, aynı zamanda gelecekteki kendi öğretmen rol modellerine ilişkin ipuçları da verebileceği varsayılmaktadır. ÖA'nın iyi bir öğretmen rol modelinin özellikleri hakkındaki "ortak anlayışları", öğretmen yetiştirme ile ilgili literatüre katkı sağlayacağını düşündürmektedir. Öğretmen modelleri konusunda yaşamsal hafızaya dayalı bu araştırmanın amacı, ÖA'nın eğitim-öğretim hayatlarında içselleştirdikleri öğretmen rol modellerine ilişkin yaşamsal hafızalarında oluşturdukları bilgi ve deneyimlerini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki problemlere yanıt aranmıştır:

1. Öğretmenlik mesleğinde, rol modelin önemine ilişkin görüşleri nelerdir?
2. İyi bir öğretmen rol modelinin özelliklerine ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Öğrenim süreçlerinde sosyal, psikolojik durumları ile akademik başarılarına etki eden rol modellere ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Öğrenim süreçlerinde sosyal, psikolojik durumları ile akademik başarısızlıklarına etki eden rol modellere ilişkin görüşleri nelerdir?
5. Kendi öğretmenlerinin rol modeli geliştirmelerine sağladıkları katkılara ilişkin görüşleri nelerdir?

6. Öğretim süreçlerinde karşılaştıkları öğretmen rol modellerini kendi öğretmen rol modeli olarak benimsemelerine ilişkin görüşleri nelerdir?
7. İyi bir rol modeli öğretmen yetiştirme yönelik görüşleri nelerdir?

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, çalışma grubu, veri toplama aracı ve veri analizi açıklanmıştır.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırma, temel nitel araştırma desenine dayalı olarak planlanmış ve yürütülmüştür. Nitel araştırmalar, insanların hayatlarını ve dünyalarını nasıl anlamlandırdıklarıyla ilgilenir ve anlamın nasıl inşa edildiğini inceler. Temel nitel araştırmanın öncelikli amacı, bu anlamları açığa çıkarmak ve yorumlamaktır. Bu araştırmada, öğretmen adaylarının öğrenim yaşamlarını, deneyimlerini ve öğretmen rol modeli algılarını nasıl inşa ettiklerini ve bu deneyimlere nasıl anlam verdiklerini anlamak amaçlanmıştır (Merriam, 2018). Bu nedenle, ÖA'nın yaşamsal hafızaları ve öğretmen rol modelleri konusundaki bilgi ve deneyimlerinin ortaya konulması amacıyla temel nitel araştırma deseni tercih edilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırma grubu, uygun ve kazara örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Bu yöntemin daha kolay ve ulaşılabilir olduğu göz önüne alınarak, 2023-2024 akademik yılında bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesinde öğrenim gören ÖA araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur (Büyüköztürk vd. 2011). Eğitim Fakültesinde bahar akademik döneminde her bir anabilim dalında öğrenim gören beş öğrenci çalışma grubuna dâhil edilmiştir. Ancak, fen bilgisi anabilim dalında bu sayıya ulaşamamıştır. Daha sonra bu anabilim dallarında derslere giren akademisyenler ile iletişime geçilmiştir. Akademisyenler araştırma hakkında bilgilendirilmiş ve gerekli onayları alındıktan sonra, kendi ders saatlerinde ÖA'na araştırma konusu hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Araştırmaya gönüllü katılmak isteyen ÖA belirlenmiştir. Eğer gönüllü ÖA sayısı beşten fazla ise kura çekimi yapılarak otuz dokuz ÖA'ndan araştırmanın çalışma grubu oluşturulmuştur. Araştırmaya katılan ÖA'nın anabilim dalları ile katılım sayılarına Tablo 1'de yer verilmektedir.

Tablo 1.
Katılımcıların Anabilim Dallarına İlişkin Bilgiler

Anabilim Dalı	Frekans (f)	Yüzde (%)
Fen Bilgisi	4	10,4
İlköğretim Matematik	5	12,8
İngilizce	5	12,8
Okul Öncesi	5	12,8
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	5	12,8
Sınıf Öğretmenliği	5	12,8
Sosyal Bilgiler	5	12,8
Türkçe	5	12,8
Toplam	39	100

Tablo 1 incelediğinde bir devlet üniversitesi eğitim fakültesinde var olan bütün anabilim dalları çalışma grubuna dâhil edilmiş olup, Fen bilgisi ABD’nden (n=4) dört, diğer anabilim dallarından (n=5) beş gönüllü ÖA’nın katıldığı görülmektedir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verileri, açık uçlu sorulardan oluşan bir yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Görüşmeler, bütünsel bir yorumlama yaklaşımıyla gerçekleştirilmiştir. Veriler, tek tek küçük parçalardan ziyade, araştırmanın ana temasını oluşturan bütünü yansıtmaktadır. Görüşmenin amacı, bir kişinin bilgileri, düşünceleri ve davranışlarını içeren sistemini araştırmaktır (Büyüköztürk vd. 2011). Bu bağlamda, ÖA’nın yaşamsal hafızalarına dayalı öğretmen rol modellerini belirlemek amacıyla ilgili literatür incelenmiş ve bu konuya ilişkin soruları içeren bir görüşme formu hazırlanmıştır. Form, iki sosyal bilgiler eğitimi, iki fen bilgisi eğitimi, bir Türkçe eğitimi, bir sınıf öğretmenliği, iki ilköğretim matematik eğitimi alan uzmanlarının görüşlerine sunulmuş ve onların geri bildirimleri doğrultusunda yeniden şekillendirilmiştir. Uzman öğretmenlerin ortak görüşlerini oluşturan araştırma

sorularında karar kılınmıştır. Ayrıca, formun öğrencilere uygulanabilirliğini, anlaşılabilirliğini test etmek için Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı birinci sınıf öğrencilerinden oluşan 13 öğretmen adayı ile bir pilot uygulaması yapılmıştır. Öğrencilerden gelen bildirimler doğrultusunda soruların anlaşılabilirliği açısından herhangi bir sorun olmadığı görülmüştür. Görüşme Formu, farklı anabilim dallarında ders veren akademisyenler ile iletişime geçilerek ders saatlerinin ilk 30 dakikası alınarak uygulanmıştır. Öğrencilere gerekli bilgi verildikten sonra gönüllü katılımcılar belirlenmiştir. Eğer gönüllü öğrenci sayısı beşten fazla ise aralarında kura çekimi yapılmış ve kura sonucu seçilen öğrenciler çalışma grubuna dahil edilmiştir. Öğretmen adaylarına, görüşme formundaki soruları yanıtlamaları için 20 dakika süre verilmiştir. Öğrencilerin içten ve gönüllü yanıtları temel veri kaynağı olarak kabul edilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen veriler, betimsel analiz yaklaşımı kullanılarak çözümlenmiştir. Betimsel analizde temel amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu yaklaşımda, öncelikle elde edilen veriler sistematik ve açık bir biçimde betimlenir. Daha sonra bu betimlemeler açıklanır, yorumlanır, neden sonuç ilişkileri irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır (Yıldırım & Şimşek, 2008). Toplanan veriler araştırmanın problemleri ile ilişkili olarak sınıflandırılmış ve bu başlıklar altında analiz edilerek sunulmuştur.

Öğretmen adaylarından toplanan görüşme formlarına 1'den başlayarak sıra numarası verilmiştir. Herhangi bir yanıtı içermeyen veya sorularla ilişkilendirilemeyen yanıtlar değerlendirme dışı tutulmuştur. Değerlendirmeye alınan formlardaki yanıtların hangi anabilim dalında ve kim tarafından üretildiğine ilişkin bilgiler, yanıtların hemen ardında yer alan parantez içinde kodlanarak verilmiştir. Öğretmen adayının sıra numarasını göstermek için sayılar kullanılmış ve katıldığı anabilim dalının adı da belirtilmiştir (Örneğin ÖA-1Sosyal Bilgiler [ÖA-1SB] gibi). Her bir öğretmen adayının her bir alt probleme ilişkin sorulara verdikleri cevaplar, kendi kategorileri altında değerlendirilmiştir.

Bulgular ve Yorumlar

Çalışmanın bu bölümünde öğretmen adaylarının yaşamsal hafızasına dayalı öğretmen rol modellerine yönelik görüşme formundan elde edilen verilere, yorumlamalara yer verilmiştir. ÖA'nın verdikleri cevaplar alt başlıklar altında toplanıp yorumlanmıştır.

1.1. Öğretmen adaylarının öğretim süreçlerinde öğretmen rol modelini önemine ilişkin görüşleri

Çalışmaya katılan ÖA'na yaşamsal hafızalarında edindikleri öğretmen rol modeli birikimlerinin önemini belirleyebilmek için "Öğrenim süreçlerinizde öğretmen rol modelinin önemli olduğunu düşünüyor musunuz? Yanıtınız evet ise bunun nedeni

yazar mısınız? soruları yöneltilmiş ve bu soruya verdikleri cevaplar Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2.
Öğretmen Rol Modelinin Öneme İlişkin Görüşleri.

Rol Modeli	Fen bilgisi	İngilizce	İlköğretim matematik	Okul Öncesi	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	Sınıf Öğretmenliği	Sosyal Bilgiler	Türkçe	Frekans (f)	Yüzde (%)
Öğrencilerle ilgilenen, iletişim kuran ve rehberlik eden	3	2	1	2	3	1	2	3	17	43,5
Tutum ve davranışlarıyla örnek olan	1	1	1	2	1	2	-	2	10	25,7
Sevgi dolu ve iyileştirici güce sahip olan	-	1	3	1	-	1	1	-	7	17,9
Dersi ilgi çekici hale getiren	-	1	-	-	1	1	2	-	5	12,9
Toplam	4	5	5	5	5	5	5	5	39	100

Tablo 2 incelendiğinde ÖA’nın öğretmen rol modelinin önemine ilişkin hepsinin (n=39) evet dediği görülmektedir. ÖA’nın önemli görmelerinin nedeni olarak öğretmenlerin (n=17) öğrencilerle ilgilenen, iletişim kuran ve rehberlik eden, (n=10) tutum ve davranışlarıyla örnek, (n=7) sevgi dolu ve iyileştirici güce sahip olan ve (n=5) dersi ilgi çekici hale getiren, rol modelleri olmuştur. ÖA’nın, yaşamsal hafızalarında bir rol modeli olduğunu ve öğretmen rol modellerinin önemli olduğuna inandıklarını göstermektedir. ÖA’nın her biri öğretmen rol modelinin önemli olduğuna vurgu yaptığı gibi önemli görme nedenlerini de kendi yaşantı örneklerine bağlı olarak farklı şekillerde ifade ettikleri de söylenebilir. ÖA, öğrenim hayatları boyunca oluşan farklı ihtiyaçlarını zamanında fark eden, anlayan ve çözüm üreten öğretmenlerini çeşitli öğretmen rol modeli altında sembolleştirebilmişlerdir. Aynı zamanda ÖA, yaşamsal hafızalarında öğretmenlerini nasıl algıladıkları ve hangi özelliklerinin daha kalıcı olduğunu göstermesi açısından önemli olduğu ifade edilebilir. Bu öğretmen rol modelleri öğrencilerin öğrenim hayatlarına pozitif etki eden rol modelleri olarak da vurgulanabilir.

Öğretmenlerin, öğrencilerle etkili iletişim kurmaları, ilgilenmeleri ve rehberlik etmeleri, kişilik gelişimlerine ve akademik başarılarına etki etmeleri ile öğrencilerin var olan potansiyellerini ortaya çıkartmaları bu önemin nedenleri arasındadır. Öğrenciler, öğretmenlerin sadece akademik bilgi vermediklerini, değerlere dayalı sevgi dolu yaklaşıklarını, öğrenmeyi teşvik eden tutum ve davranışlarda bulduklarını, öğrencilerin motivasyonlarını artırma çabaları ile kendilerinin psikolojik, sosyolojik ve akademik gelişimlerine destek sağladıklarını şeklindeki ifadeleri rol modellerin kendi özgüvenlerini artırmasındaki önemine vurgu yaptıkları da söylenebilir. ÖA'nın iyi bir öğretmen rol modelinin önemine ilişkin görüşlerini ifade eden örnek yargı ifadelerine aşağıda yer verilmektedir.

“Evet önemlidir. Bir öğretmen öğrencinin derse olan ilgisini, sevgisini artırır. Öğrencinin ilgisi beraberinde akademik başarısını da getirir. Öğretmenin öğrenciye güven ve destek sağlaması, öğrencide var olan öğretmene ve derse olan önyargısını kırar. Öğretmenin öğrencileri için dikkat çekici etkinlikler sağlaması, öğrencilere güvenli-demokratik öğretim ortamları sunması, öğrencilerin kendi fikirlerini rahat söylemesini sağlar. Öğrencilerin öğrenimsel eksiklerini fark ettirir ve öğrenimini olumlu etkiler” (ÖA-14İM).

“Evet, öğretmenin tutum ve davranışları öğrencinin öğrenme sürecinde en önemli etkidir. Öğretmenini sevmeyen öğrenci derslere ilgisiz ve öğrenmeye çoğunlukla kapalıdır. Öğretmen fazla şefkatli olup, dersleri aksatmamalı veya diktatör olup, öğrencileri dersten soğutmamalıdır” (ÖA-24SÖ).

“Evet. Çünkü öğrenciler öğretmenlerini kendilerine yakın hissederler ise onların verdiklerini daha iyi alıp benimseyebilirler. Öğretmen iyi olunca öğrenciler derslere ya da ödevlere karşı daha istekli olup, sorumluluk almaktan kaçınmazlar” (ÖA-29RPD).

1.2. Öğretmen adaylarının öğretmen rol modelinin bulunması gereken niteliklere ilişkin görüşleri

Çalışmaya katılan ÖA'na yaşamsal hafızalarında edindikleri öğretmen rol modeli birikimlerine dayanarak “Sizce iyi bir rol model öğretmende bulunması gereken en önemli nitelikler nelerdir” sorusu yöneltilmiş ve bu soruya verdikleri cevaplar Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3.
Öğretmen Rol Modelinin Özelliklerine İlişkin Görüşleri.

Rol Modeli	Fen bilgisi	İngilizce	İlköğretim matematik	Okul Öncesi	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	Sınıf Öğretmenliği	Sosyal Bilgiler	Türkçe	Frekans (f)	Yüzde (%)
Adaletli ve saygılı	4	2	2		2	1	1	2	14	35,8
Empati ve anlayışlı	-	2	1	1	1	1	1	1	8	20,5
Motivasyon ve ilham veren	-	1	1	1	1	1	1	1	7	17,9
Mesleki yeterlilik ve sürekli gelişim yapan	-		-	2	1	1	1	-	5	12,9
Pozitif iletişim kuran	-		1	1	-	1	1	1	5	12,9
Toplam	4	5	5		5	5	5	5	39	100

Tablo 3 incelendiğinde ÖA'nın iyi bir öğretmen rol modelinin özelliklerine ilişkin yanıtları belirli kategoriler altında toplanmıştır. ÖA'nın önemli gördükleri özellikleri ifade eden kategoriler (n=14) adaletli ve saygılı, (n=8) empati ve anlayışlı olan, (n=7) motivasyon ve ilham veren, (n=5) mesleki yeterlilik ve sürekli gelişim yapan ve (n=5) pozitif iletişim kuran öğretmen rol modelleri olmuştur. ÖA, öğretmen rol modeli özelliklerinin kendi öğrenmeleri, sosyal ve psikolojik durumları üzerinde önemli olduğuna inandıkları ve yaşamsal hafızalarında bir rol modelinin özelliklerinin olduğunu göstermektedir.

ÖA, yaşamsal hafızalarındaki öğrenme yaşantılarına göre öğretmenlerin sınıf içerisinde adaletli olması, öğrencilerine adil davranması ve saygı duyması onlar için çok önemli özellikler olduğunu göstermektedir. Öğretmenlerin öğrencilerini anlaması, empati göstermesi, duygusal deneyimlerinde rehberlik yapması, mesleki yeterlik ve konu alanındaki gelişmeleri takip etmesi, öğrencilerin kendilerine karşı mesleki bir saygı uyandırmasını sağladığı gibi hem öğretmenlerin mesleki gelişimlerine hem de öğrencilerin akademik başarıları ile kişilik gelişimlerine olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Öğretmenlerin pozitif iletişim kurmaları, motivasyon ve ilham vermeleri, öğrencilerin özgüvenini geliştiren ve başarılarını teşvik eden mesleki rehberlikleri öğrencilerin yaşamsal deneyimlerini de ifade etmektedir. Tüm bu özellikler, ÖA'nın öğrenim hayatları boyunca deneyimledikleri özellikler olup, eğitimin niteliğini artıran hususlar şeklinde yorumlanabilir. ÖA'nın iyi bir öğretmen

rol modelinin özelliklerine ilişkin görüşlerini ifade eden örnek yargı ifadelerine aşağıda yer verilmektedir.

“Öncelikle öğrenci kayırmamalı, ayrımcılık yapmamalı. Önyargılı davranmamalı, her bir öğrencinin hayatına dokunmalı. Her zaman öğrenmeye açık olup, öğrencilerini amansız, fakatsız sevmelidir.” (ÖA-1SB)

“Sorumluluk sahibi. Dürüst. Pozitif düşünen. Özgüvenli. Empati sahibi.” (ÖA-7T)

“Öğrencilerin düşüncelerini saçma sapan olarak nitelememelidir. Öğrencilerin sorularına iyi bir şekilde dönüt vermelidir. Onların fikirlerine saygı duyup, onları anlamalıdır. Sabırlı, sevgi dolu olmalıdır. Yeniliklere açık olmalıdır ve daima kendisini geliştirmelidir. Mesleki alan bilgisini geliştirmelidir.” (ÖA-12İM)

1.3. Öğretmen adaylarının sosyal, psikolojik durumları ile akademik başarılarına katkı sağlayan öğretmen rol modellerine ilişkin görüşleri

Çalışmaya katılan ÖA'na yaşamsal hafızalarında var olan öğretmen rol modeli birikimlerine dayanarak “Öğrenin hayatınızda sosyal, psikolojik durumlarınız ile akademik başarılarınıza katkı sağlayan öğretmenleriniz oldu mu? Olduysa bu öğretmenlerin rol modeli hakkında neler söylemek istersiniz?” soruları yöneltilmiş ve bu soruya verdikleri cevaplar Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4.

Öğretmen Rol Modelinin Sosyal, Psikolojik Durumları İle Akademik Başarılarına Etkilerine İlişkin Görüşleri.

Rol Modeli	Fen bilgisi	İngilizce	İlköğretim matematik	Okul Öncesi	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	Sınıf Öğretmenliği	Sosyal Bilgiler	Türkçe	Frekans (f)	Yüzde (%)
Empati ve anlayışlı olan	-	2	2	4	2	1	1	1	13	33,4
Adaletli ve saygılı olan	2	1	2	-	-	1	3	1	10	25,6
Motivasyon ve ilham veren	-	1	-	1	1	1	1	1	6	15,4
Mesleki yeterlilik ve sürekli gelişim yapan	1	1	1	-	1	1	-	1	6	15,4
Pozitif iletişim kuran	1	-	-	-	1	1	-	1	4	10,2
Toplam	4	5	5	5	5	5	5	5	39	100

Tablo 4 incelendiğinde ÖA'nın her birinin (n=39) sosyal ve psikolojik durumları ile akademik başarılarına etki eden öğretmen rol modelinin olduğu görülmektedir. ÖA sosyal ve psikolojik durumları ile akademik başarılarına etki eden iyi bir öğretmen rol modelinin özelliklerini belirli kategoriler altında vermiştir. ÖA'nın önemli gördükleri özellikleri ifade eden kategoriler (n=13) empati ve anlayışlı, (n=10) adaletli ve saygılı olan, (n=6) motivasyon ve ilham veren, (n=6) mesleki yeterlilik ve sürekli gelişim yapan, (n=4) pozitif iletişim kuran öğretmen rol modelleri olmuştur. ÖA, öğretmen iyi bir rol modeli özelliklerinin kendi öğrenmeleri, sosyal ve psikolojik durumları üzerinde önemli etkilerinin olduğuna inandıklarını göstermektedir.

ÖA, sosyal ve psikolojik durumları ile akademik başarılarına katkı sağlayan öğretmen rol modellerinde, öğrencilerine sevgi ve saygıyla yaklaşan, duygularını önemseyen, psikolojik ve sosyal durumlarına duyarlı olan, duygusal ihtiyaçlarını anlayan, dersleri ilgi çekici ve eğlenceli bir şekilde işleyen, kendilerine dürüst ve adil davranan, alanlarında yetkin ve mesleki etik kurallarına bağlı olan mesleki özellikleri vurgulamaktadırlar. Aynı zamanda bu özellikler iyi bir öğretmen rol modelinde olması gereken nitelikleri de ifade etmektedir. ÖA'nın sosyal, psikolojik durumları ile akademik başarılarına katkı sağlayan özelliklere ilişkin görüşlerini ifade eden örnek yargı ifadelerine aşağıda yer verilmektedir.

“Evet, oldu. Ortaokulda bir öğretmenim benim sosyal, psikolojik ve öğrenim hayatıma çok katkıda bulundu. Kendime olan özgüvenimi artırdı. Öğretmenim beni dinleyen fikirlerime önem veren ve her zaman ve her yerde yanımda olan birisiydi”(ÖA-21SÖ).

“Evet oldu. Bir öğrencinin psikolojik durumu iyi değilse akademik başarısı da iyi değildir. Psikolojimin bozuk olduğu bir dönemde öğretmenim elimden tuttu. Psikolojimin düzelmesinde önemli katkı sağladı” (ÖA-28RPD).

“Evet, oldu. İlkokul öğretmenim. Ahlaklı bir öğretmenimdi. Öğrencisine karşı tavrı ve tutumu hep iyi ve güzeldi”(ÖA-31FB).

1.4. Öğretmen adaylarının sosyal, psikolojik durumları ile akademik başarısızlıklarına neden olan öğretmen rol modellerine ilişkin görüşleri

Çalışmaya katılan ÖA'na yaşamsal hafızalarında edindikleri öğretmen rol modeli birikimlerine dayanarak “Öğrenim hayatınız boyunca sosyal, psikolojik durumlarınız ile akademik başarısızlığınıza neden olan öğretmenleriniz oldu mu? Olduysa bu öğretmenlerin rol modeli özelliklerini yazınız?” sorusu yöneltilmiş ve bu soruya verdikleri cevaplar Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5.

Öğretmen Rol Modelinin Sosyal, Psikolojik Durumları İle Akademik Başarısızlıklarına Etkilerine İlişkin Görüşleri.

Rol Modeli	Fen bilgisi	İngilizce	İlköğretim matematik	Okul Öncesi	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	Sınıf Öğretmenliği	Sosyal Bilgiler	Türkçe	Frekans (f)	Yüzde (%)
Ayrımcılık ve önyargı	1	1	3	2	2	-	2	1	12	30,7
Negatif iletişim ve ilgisizlik	2	-	2	1	1	3	1	2	12	30,7
Otoriter ve şiddet eğilimli	1	-	-	2	1	1	2	1	8	20,5
Mesleki ilgi ve etik eksikliği	-	3	-	-	-	-	1	1	5	12,9
Eğitim kalitesinde yetersizlik	-	1	-	-	1	-	-	-	2	5,1
Toplam	4	5	5	5	5	5	5	5	39	100

Tablo 5 incelendiğinde ÖA'nın hem hemen hepsinin (n=39) bir negatif öğretmen rol modeline maruz kaldıklarını göstermektedir. ÖA'nın negatif öğretmen rol modelinin özelliklerine ilişkin yanıtları belirli kategoriler altında toplanmıştır. ÖA'nın olumsuz olarak gördükleri özellikleri ifade eden kategoriler (n=12) ayrımcılık ve önyargı olan, (n=12) negatif iletişim ve ilgisizlik, (n=8) otoriter ve şiddet eğilimli, (n=5) mesleki ilgi ve etik eksikliği olan ve (n=2) eğitim kalitesinde yetersizlik olan öğretmen rol modelleri olmuştur. ÖA, öğretmen rol modellerinde belirttikleri bu faktörler kendi öğrenmelerini ile sosyal ve psikolojik durumlarını olumsuz yönde etkilediğine inandıklarını göstermektedir. Bu rol modeli öğretmenlerin, öğrencilerin sosyal fobileri ile psikolojik kaygılarının oluşmasına, aynı zamanda problemleri gördükleri öğrenme ortamlarından uzaklaşarak akademik başarısızlıklarına neden oldukları ifade edilebilir. Yaşamsal hafızalarındaki bu birikimleri hem öğretmen olduklarında bu rol modellerden uzak durabileceklerini hem de konu alanı çalışanlarının negatif öğretmen rol modeli yaşantı örneklerinden ders alabilecekleri şeklinde değerlendirilebilmektedir.

ÖA'nın negatif deneyimlerinde bazı öğretmenlerin sosyoekonomik durum, ırk veya diğer özellikleri dikkate alarak öğrenciler arasında ayrımcılık yaptıklarını, önyargılı davrandıklarını, kötü iletişim kurduklarını, hor ve hakir gördüklerini, fiziksel ve psikolojik şiddet uyguladıklarını, duygusal olarak incittiklerini, bazı öğretmenlerin de kendi alanlarında yetersiz olduklarını, mesleki ilgi ve etik

kurallarından yoksun olduklarını vurguladıkları söylenebilir. Bu tür etkileşimler hem akademik başarılarına hem de sağlıklı gelişimlerine zarar verdiği şeklinde yorumlanmaktadır. ÖA'nın sosyal, psikolojik durumları ile akademik başarısızlıklarına neden olan özelliklere ilişkin görüşlerini ifade eden örnek yargılara aşağıda yer verilmektedir.

“Evet oldu. Öğretmenimizin rol modeli bize karşı hep hor görme ifadesi vardı yüzünde. Öğrenciler derse girmek istemiyor. Devamsızlık haklarını kullanmak istiyordu. Sınıfta ders anlatırken bizim öğrenip öğrenmediğimizi önemsemeden başka konuya geçirdi. Ders dışında öğrenciyi görmezden gelirdi. Sınıfla alttan alta herkese laf atar ve aşağılardı. Bu da dersi sevmemize sebebiyet veriyordu ve bizi dersten soğutuyordu.” ÖA-2SB).

“Oldu. Yedinci sınıfta bir öğretmenim beni fen bilgisi dersinden soğutmuştu. Ayrımcılık yapıyordu. Öğrencileri dikkate almazdı. Ders anlatırken sürekli bir şeyler yerdı.” (ÖA-8T)

“Evet oldu. İşini sevmeyen öğretmenler yüzünden dersten koştum.” (ÖA-18İ)

1.5. Öğretmen adayları öğrenim hayatlarında öğretmenlerinin kendi rol modellerine katkı sağladıklarına ilişkin görüşleri

Çalışmaya katılan ÖA'na yaşamsal hafızalarında edindikleri öğretmen rol modeli birikimlerine dayanarak “Benim gerçek öğretmenlerim öğrencilerimdir” (V. Sönmez). Öğretmenleriniz kendi rol modellerini geliştirirken bireysel olarak sizin, öğretmenlerinizin bu rol modellerine katkı sunduğunuzu düşünüyor musunuz? Cevabınız evet ise bunu nedeni ile birlikte yazar mısınız?” soruları yöneltilmiş ve bu sorularına verdikleri cevaplar Tablo 6’te yer almaktadır.

Tablo 6.

Öğretmen Rol Modelinin Geliştirmesine Katkılarına İlişkin Görüşleri.

Rol Modeli	Fen bilgisi	İngilizce	İlköğretim matematik	Okul Öncesi	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	Sınıf Öğretmenliği	Sosyal Bilgiler	Türkçe	Frekans (f)	Yüzde (%)
İlgili ve ilham verici olan	2	1		4		1	1	2	11	28,3
Adil ve dürüst olan	1		2			4	2	1	10	25,6
Destekleyici ve rehberlik edici olan	1	3	1		3		1	1	10	25,6

Empati ve saygı olan	1	2	1	2		1	1	8	20,5
Toplam	4	5	5	5	5	5	5	39	100

Tablo 6 incelendiğinde ÖA'nın her biri, bu soruya olumlu yanıt (n=39) vermişlerdir. ÖA'nın iyi bir öğretmen rol modeline, kendi katkılarına ilişkin görüşlerini belirli kategoriler altında ifade ettikleri söylenebilir. ÖA'nın önemli gördükleri katkılarını (n=11) ilgili ve ilham verici, (n=10) adil ve dürüst, (n=10) destekleyici ve rehberlik edici, (n=8) empati ve saygı olan, öğretmen rol modelleri kategorisinde ifade etmişlerdir. ÖA, öğretmenlerinin kendi rol modellerini oluştururken, katkı sunduklarını bu katkıları konusunda kendi bireysel özelliklerine dikkate aldıkları şeklinde yorumlanmıştır. ÖA'nın genel katkıları kendi davranışları, iletişim becerileri, tutumları, yaşamsal deneyimleri ve kişisel özelliklerine dayandırdıkları söylenebilir. ÖA'ndan bazıları, öğretmenlerinin kendi farklı kişilik ve özelliklerinin farkına varıp, bu farkındalıkları kendi öğretim yöntemlerine yansıttığına inanırken, bazıları da öğrenme süreçlerindeki karşılıklı iletişimlerinin öğretmen rol modellerine katkı sağladığına inandıklarını göstermektedir. Yani hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin ortak özelliklerinin kesiştiği noktalarda öğretmenlerinin rol modellerine katkı sağladıkları ifade edilebilir. ÖA'nın kendi öğretmenlerinin rol modellerine katkı sağladıkların ilişkin görüşlerini ifade eden örnek yargılara aşağıda yer verilmektedir.

“Evet. Nasıl ki öğretmen bize yol gösteriyor ise biz de bizim nasıl anladığımız, nasıl öğrendiğimizi, hangi gelişimsel özelliklere sahip olduğumuz konusunda öğretmeni araştırmaya sevk edebiliyoruz. Onların bize göre hareket etmelerini sağlıyoruz” (ÖA-RPD16).

“Evet. Öğretmenlerime bir bakıma masumiyeti öğrettim. İnsan yaşlandıkça masumiyeti kaybeder. Bu kutsal şeyi (çocuğu) görüp ve kendinden bir pay çıkarmaya çalışan öğretmen kıymetlidir” (ÖA-RPD36).

“Evet. Nasıl bir anne çocuğu ile anne olmayı öğreniyor ise bir öğretmen de öğrencileri ile öğretmen olduğunu öğrenir. Öğrencileri ile kendini geliştirir ve kendini günceller” (ÖA-39RPD).

1.6. Öğretmen adaylarının karşılaştıkları öğretmen rol modellerinden kendilerine örnek alacakları rol modellere ilişkin görüşleri

Çalışmaya katılan ÖA'na yaşamsal hafızalarında edindikleri öğretmen rol modeli birikimlerine dayanarak “Eğitim hayatınız boyunca ben öğretmen olduğumda “şu öğretmenin rol modelini örnek alacağım” dediğiniz öğretmeniniz oldu mu? Cevabınız evet ise bu rol modeli hakkında bilgi verir misiniz?” soruları yöneltilmiş ve bu soruya verdikleri cevaplar Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 7.

Örnek Öğretmen Rol Modelinin Uygulanmasına İlişkin Görüşleri.

Rol Modeli	Fen bilgisi	İngilizce	İlköğretim matematik	Okul Öncesi	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	Sınıf Öğretmenliği	Sosyal Bilgiler	Türkçe	Frekans (f)	Yüzde (%)
Motivasyon ve ilham veren	2	3	1	-	2	5	2	1	16	41,1
Adaletli ve saygılı	-	-	3	-	1	-	1	2	7	17,9
Empati ve anlayışlı	-	1	1	3	-	-	-	1	6	15,4
Mesleki yeterlilik ve sürekli kendini geliştiren	2	1	-	1	-	-	1	1	6	15,4
Pozitif iletişim kuran	-	-	-	1	2	-	1	-	4	10,2
Toplam	4	5	5	5	5	5	5	5	39	100

Tablo 7 incelendiğinde ÖA'ların her birisinin evet dediğini ve öğretmenlik hayatlarında karşılaşacakları bazı öğrenme süreçlerinde örnek alacakları bir rol modelinin olduğu görülmektedir. ÖA'nın benimsediği ve uygulayabileceği öğretmen rol modelinin özelliklerine ilişkin yanıtları belirli kategoriler altında toplanmıştır. ÖA'nın önemli gördükleri özellikleri ifade eden kategoriler (n=16) motivasyon ve ilham veren, (n=7) adaletli ve saygılı, (n=6) empati ve anlayışlı olan, (n=6) mesleki yeterlilik ve sürekli kendini geliştiren, (n=4) pozitif iletişim kuran, öğretmen rol modelleri olmuştur. ÖA, örnek aldıkları rol modeli öğretmenlerin çeşitli özelliklere sahip oldukları ve bu özelliklerin kendileri üzerinde derin etki bıraktığı şeklinde yorumlanmıştır.

ÖA yaşamsal hafızalarında öğretmen olduklarında uygulayabilecekleri öğretmen rol modellerini disiplinli ve sevecen, empatik ve anlayışlı tutum sergileyen, ihtiyaçlarını anlayan, enerjik bir şekilde ders işleyen, öğrencileri motive eden, saygı duyan, sevgi dolu, değer veren, kendi alanlarında yetkin olan, bireysel farklılıkları dikkate alan, kitap okuma alışkanlığı kazandıran, eleştirel düşünme becerileri kazandıran, iyi iletişim kuran, neşeli tavır sergileyen şekilde ifade ettikleri

söylenbilir. ÖA'nın kendi öğretmen rol modellerine örnek alıp uygulayabilecekleri özelliklere ilişkin görüşlerini ifade eden örnek yargılara aşağıda yer verilmektedir.

“Evet oldu. Bir öğretmenim vardı. Sosyoekonomik farklılıklarımızdan dolayı her bir öğrencinin öğrenme ve diğer ihtiyaçlarını takip ederdi. Ben de öğretmen olduğumda böyle bir rol modeli örnek alıp, uygulayacağım.” (ÖA-37RPD).

“Matematik öğretmenim oldu. Öğretmenimden alacağım rol modelinin en önemli özelliği disiplinli olmasıydı. Öğretmenim çok dakik ve ders disiplinine bağlıydı. Hiçbir sorumluluğu geri çevirmez ve en iyi eğitimi sağlamak için elinden geleni yapardı. Bu öğretmenimin rol modelini öğretmenlik hayatımda uygulayacağım” (ÖA-11İM).

“Evet oldu. Öğrenciye değer veren, sevgisini gösteren bir öğretmenim vardı. Bu özelliği ben de öğretmen olduğumda uygulayacağım.” (ÖA-15İM)

1.7. Öğretmen adaylarının iyi bir rol model öğretmenin yetiştirilmesine ilişkin görüşleri

Çalışmaya katılan ÖA'na yaşamsal hafızalarında edindikleri öğretmen rol modeli birikimlerine dayanarak “Sizce iyi bir rol model öğretmen yetiştirmek için nelere öncelik verilmelidir?” sorusu yöneltilmiş ve bu soruya verdikleri cevaplar Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8.

İyi Bir Öğretmen Rol Modelinin Yetiştirilmesine İlişkin Görüşleri.

Rol Modeli	Fen bilgisi	İngilizce	İlköğretim matematik	Okul Öncesi	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	Sınıf Öğretmenliği	Sosyal Bilgiler	Türkçe	Frekans (f)	Yüzde (%)
Kişisel ve mesleki gelişim	1	1	2	1	3	4	2	2	16	41,3
İletişim ve ilişki becerileri	1	2	3	1			1	3	11	28,2
Pedagojik yetkinlik ve profesyonellik	2	2	-	1	-	-	1	-	6	15,3
Mesleki uygulama ve deneyim	-	-	-	1	2	-	-	-	3	7,6
Eğitim yaklaşımı ve içerik	-	-	-	1	-	-	1	-	2	5,1
Yanıt yok	-	-	-	-	-	1	-	-	1	2,5

Toplam	4	5	5	5	5	5	5	5	39	100

Tablo 8 incelendiğinde ÖA'nın iyi bir rol model öğretmen yetiştirmek için ileri sürdükleri önerileri belirli kategoriler altında toplanmıştır. ÖA'nın önemli gördükleri özellikleri ifade eden kategoriler (n=11) kişisel ve mesleki gelişim, (n=11) iletişim ve ilişki becerileri, (n=6) pedagojik yetkinlik ve profesyonellik, (n=3) mesleki uygulama ve deneyim, (n=2) eğitim yaklaşımı ve içerik öğretmen rol modelleri olmuştur. ÖA'dan (n=1) biri bu soruya yanıt vermemiştir. ÖA, kendilerinin öğrenim süreçlerinde etkilendikleri ve benimsedikleri öğretmenlerinin özelliklerini içeren rol modellerinde öğretmen yetiştirmeyi önerdikleri söylenebilir.

ÖA, öğretmenlerin kendi alanlarında güncel kalabilmeleri için profesyonel gelişime; empati, saygı, adil olma gibi özellikleri kazandırmak için örnek davranış eğitimine; etkili iletişim kurabilen ve öğrencilerin ihtiyaçlarını anlayabilen öğretmenler için iletişim becerileri eğitimine; öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarını dikkate alan öğretmen için öğrenci merkezli eğitim anlayışına; öğrencilerin kendi performanslarını değerlendirme ve kendilerini geliştirmeleri için sürekli değerlendirme ve geri bildirim veren ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarına yer verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. ÖA, öğretmenlerin kişisel özelliklerine, pedagojik yaklaşımlarına, mesleki yeterliliklerine ve toplumsal etkileşim becerilerine vurgu yaptığı söylenebilir. Nihayetinde öğretmen yetiştirmenin farklı yönlerine vurgu yaparak kapsamlı bir yaklaşım benimsedikleri de ifade edilebilir. ÖA'nın iyi bir rol model öğretmen yetiştirilmesine ilişkin görüşlerini ifade eden örnek yargılara aşağıda yer verilmektedir

“Öncelikle açık fikirli, sorumluluk sahibi, kararlı kişiler öğretmen mesleğine alınmalıdır. Meslekle ilgili yeterli donanıma sahip olmalıdır ve konu alan bilgisi geniş olan kişilerden seçilmelidir. Genel kültür bilgisi yüksek olan bireyler seçilmeli ve bu özelliklere yönelerek iyi bir öğretmen yetiştirilmelidir” (ÖA-3SB).

“Özgüven, kazandırılmalıdır. Hem kendine hem de öğrenciye hem de topluma karşı özgüven ile hareket edebilen öğretmenler yetiştirilmelidir” (ÖA-9T).

“Nitelikli eğitim. Bireysel farklılıklara göre öğretim yöntem teknikleri kullanarak eğitim verilmelidir” (ÖA-13İM).

“Mesleki yeterliliğe ve mesleki sevgiye öncelik verilmelidir” (ÖA-19İ).

“Akademik başarıyı değil, mutlu bireyler olma felsefesi getirmelidir” (ÖA-23SÖ).

“Öğretmen yetiştirmede en önemli sorun akademisyenlerin öğretmenlik yapmadan akademisyen olmalarıdır. Okul tozu yutmadan araştırma görevlisi ve öğretim üyesi olmuşlar. En azından beş yıl Milli Eğitim de çalışma şartı getirilmelidir (ÖA-27RPD).

“Öğretmen alan bilgisin yeterli olması. Öğrencinin bireysel farklılıklarına dikkat etmesi gerektiği, kendini geliştirecek alanlar öncelik verilmeli. Ödev ve uygulamalarla mesleğe hazırlanmalıdır (ÖA-32FB).

“Öğretmen yetiştirme sistemi kökünden değişmelidir. Öncelik uygulamaya verilmelidir. Sonra teorik dersler gelmelidir. (ÖA-38RPD).

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde ÖA'nın öğrenim yaşantılarından elde edilen bulgularına dayanarak oluşturdukları öğretmen rol modellerine ilişkin sonuçlara yer verilmektedir. Çalışma grubunun dağılımı incelendiğinde, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okul öncesi ilkokul ve ortaokul kademelerinde görev alabilecek çeşitli “fen bilgisi, ilköğretim matematik, İngilizce, sınıf öğretmenliği, sosyal bilgiler, Türkçe ve “rehberlik ve psikolojik danışmanlık” anabilim dallarından ÖA'nın bulunduğu görülmüştür. ÖA'nın, öğretmen rol modellerine ilişkin farkındalıklarının yüksek olduğunu ve zengin yaşantı örnekleri sundukları sonucuna varılmıştır.

ÖA'nın eğitim-öğretim süreçlerindeki deneyimlerine dayanarak elde edilen bulgulara göre ÖA'ların öğrenim hayatları ve kişisel gelişimleri için öğretmen rol modelinin önemini vurguladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan tüm ÖA, rol modellerinin önemini, öğrenim yaşantılarına ve yaşamsal hafızalarına dayanarak ifade ettikleri söylenebilir. Ayrıca farklı dönemlerde farklı ihtiyaçlarına yanıt veren veya vermeyen öğretmen özelliklerinin önemli olduğu vurgulamışlardır. Öğretmen rol modellerinin öğrenciler ile ilgilenmeleri, iletişim kurmaları, rehberlik etmeleri, tutum ve davranışları ile örnek olmaları, sevgi dolu ve iyileştirici güce sahip olmaları, dersi ilgi çekici hale getirmeleri gibi özelliklerin ön plana çıkarttıkları belirlenmiştir. Bu bulgular aynı zamanda iyi bir öğretmen rol modeli algılarını ifade etmektedir.

Ateş (2012)'in çalışmasında, öğretmen rol modelinin öğrenciler için önemli olduğu ve öğretmenlerin mesleki ahlakları ile mesleki değerlerinin milli, evrensel ve kültürel değerlere göre şekillendiği görüşü, araştırmanın sonucuna paralellik göstermektedir. Demir & Köse (2016)'in araştırması öğretmenlerin kendi davranış ve sözleri ile öğrencilerine iyi bir model olmaları gerektiği konusunda farkındalıklarının yüksek olması gerektiğini ve bu şekilde öğrencilerinin davranışlarını etkileyerek hayatlarını şekillendirebileceklerini; Lunenberg vd. (2007) çalışmalarında ise öğrencilerin öğretim süreçlerinde her zaman bir öğretmen rol modeline maruz kaldığı ve bu neden ile öğretmenlik rol modelinin daima en saygın meslekler arasında yer aldığı ifadeleri, MEB (2017)'in öğretmenlik bilgisinin, bilgiye talepte bulunanlar arasında bir köprü olduğunu vurgulamalarıyla bu araştırmanın sonucuyla uyumlu olduğu söylenebilir.

ÖA'nın öğretmen rol modelinde bulunması gereken en önemli özelliklere ilişkin görüşlerinden elde edilen bulgulara göre, eğitim-öğretim süreçlerindeki ihtiyaçlarını, isteklerini ve ilgilerini zamanında fark eden ve çözüm üreten öğretmenlerin rol model

özelliklerine değer verdikleri sonucuna varılmıştır. Adaletli ve saygılı, empati ve anlayışlı, motivasyon ve ilham verici, mesleki yeterlilik ve sürekli kendilerini geliştirme, pozitif iletişim kurma gibi özellikleri vurguladıkları tespit edilebilmiştir.

Çubukçu vd. (2012)'in çalışmaları, öğretmenlerin özverili, hoşgörülü, rehberlik yapabilen ve iletişim becerisine sahip olmalarının en önemli değerler olduğunu vurgularken, Özkan & Arslantaş (2013)'in araştırması, öğretmenlerin etkili öğretmen özellikleri konusundaki görüşlerinde “öğrenciler için ideal bir davranış modeli oluşturma” sonuçları araştırma ile uyum içindedir. Aydın (2009)'ın çalışması ise öğretmenin empatik düşünce ve davranışlarını, insancıl, içten ve öğrenciye önem veren bir kişi olarak tanımlamış olup, araştırma ile uyumlu bir görüşü yansıtmaktadır.

ÖA'n sosyal, psikolojik durumları ile akademik başarılarına katkı sağlayan özelliklere ilişkin görüşlerinden elde edilen bulgularına göre, öğretmenlerinin empati becerisine sahip, anlayışlı, adaletli ve saygılı, motivasyon ve ilham verici olmaları, mesleki yeterlilik ve sürekli kendilerini geliştirmeleri, pozitif iletişim kurmalarının öğrencilerin kişisel gelişimlerine ve akademik başarılarına olumlu yönde etki ettiği sonucuna varılmıştır.

Arıcı vd. (2023) çalışmasında öğrencilerin sorunlarla başa çıkabilmeleri için öğretmenlerinin desteklerine ihtiyaç duydukları sonucuyla örtüşmektedir. Sünbül (1996)'in çalışması, öğretmenin kişilik niteliklerinin, öğrencilerin zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimleri üzerindeki psikolojik etkisinin önemini vurgularken, öğretmenin alanına hâkimiyeti, etkin ve bilgili bir kişi olmasıyla öğrencilerin akademik başarısını etkilediği sonucuyla uyumlu bir bulguya işaret etmektedir. Bashir vd. (2014)'nın çalışmasında ise öğretmenlerin %85'inin tutarlı ve adil olduğu, %82'sinin her bir öğrencisinin yüksek düzeyde başarılı olmasını arzuladığı, öğrencilerin %71'i kendilerinin depresyonda olduklarında öğretmenlerinin kendilerine değer verdiğini hissettirdiğini ve çözüm ürettiğini, öğretmenlerinin kendileriyle arkadaş canlısı olduğunu belirttikleri, %70'inin öğretmenlerin yeni fikirler üretme yeteneğine sahip olduğunu düşündüğü sonuçlarına ulaşılmıştır. Çelikten vd. (2005)'nin çalışmasında öğretmenlerin, sözleri ve davranışlarıyla erdemli ve eğitilmiş bir insan olmalarının hem öğrencilerini hem de kendilerini şekillendikleri sonucu ile desteklenmektedir.

ÖA'n sosyal, psikolojik durumları ile akademik başarısızlıklarına neden olan özelliklere ilişkin görüşlerinden elde edilen bulgulara göre, öğretmenlerin ayrımcılık yapmaları, önyargılı davranışları, negatif iletişim kurmaları, ilgisiz olmaları, otoriter ve şiddet eğilimli olmaları, mesleki ilgi ve etik eksikliğine sahip olmaları, eğitim kalitelerinin yetersiz düzeyde olması gibi negatif özellikleri öğrencilerin kişisel gelişimleri ile akademik başarılarını olumsuz yönde etkilediği sonucuna varılmıştır.

Arıcı vd. (2023) çalışmasında insan yaşam güvenliklerinin tehlikede olduğunu hissettiklerinde, kaygıları artmakta ve bu durumdan en kısa sürede kurtulmaya çalışmaktadırlar sonucuyla örtüşmektedir. Cruess vd. (2008) çalışmasında, öğretmen rol modelinde mesleğin bilgi, beceri, tutum ve değerlerini aktarmak için güçlü bir

öğretim aracı iken, öğrencilerin davranışları üzerindeki etkisi olumlu olmaktan ziyade genellikle olumsuzdur görüşüyle desteklenebilir. Tonga (2017)'nin çalışmasında, öğretmenlerin eğitim fakültelerinde zorunlu değerler eğitimi almadan değerler eğitimi vermelerinin bazı olumsuzlukları ortaya çıkardığı sonucuna varılmıştır. Kabaklı Çimen (2019)'in çalışmasında ise öğrencilerin, başarısız ve hedefsiz öğretmenleri rol model almaktan kaçındıkları ve onları beğenmedikleri sonuçları, bu negatif rol modellerinin nedenleri arasında gösterilebilir. Köse & Demir (2014)'in çalışmasında, bazı öğrencilerin etkili iletişim becerilerinden ve bazı temel değerlerden yoksun öğretmenleri rol modeli olarak görmedikleri sonucuyla uyumlu olduğu söylenebilir. Bashir vd. (2014)'nin çalışmasında öğrencilerin %60'ı öğretmenlerinin kendilerini azarladıkları zaman kendilerini kötü hissettiklerini, %60'ı öğretmenlerinin diğer öğrencileri kayırmacılığı nedeniyle haksızlığa uğradıklarını, %28'in öğretmenlerinin kendilerine kin beslediklerini, %54'ü öğretmenlerin kendilerine hayır dediğini; %18'nin bir dereceye kadar kendilerine yanıt verdiğini gibi sonuçların araştırmanın sonucuyla örtüştüğü ifade edilebilir. Ateş (2012)'in çalışmasında, öğretmenlik meslek ahlakına aykırı davranışlar olarak öğrencilerini sürekli eleştiren, kınayan, küçük düşürücü sözler söyleyen, cinsiyet ayrımcılığı yapan; Sünbül (1996) çalışmasında negatif yönde eleştiren, kınayan, küçük düşürücü sözler söyleyen, cinsiyet yönünden ayrımcılık yapan öğretmenlerin, öğrencilerinin başarısını düşürdüğü sonuçları, araştırmayı destekler niteliktedir. Lunenberg vd. (2007)'in çalışmasında, öğretmenlerin geliştirmek istedikleri öğrenme-öğretme görüşleriyle öğrencilerin sahip olduğu önemli önyargıları sahip olduğu sonucuyla da çelişkilidir.

ÖA'n öğretmenlerinin rol modeli oluşturmalarına katkı sağlamaya ilişkin görüşlerinden elde edilen bulgulara göre, ilgili ve ilham verici, adil ve dürüst, destekleyici ve rehberlik edici, empati ve saygı gibi öğretmenlerinin özelliklerinin gelişimine katkı sağladıkları sonucuna varılmıştır. Öğretmenlerin öğrencilerine değer vermelerine, derslerine karşı ilgili, tutkulu olmalarına ve farklı yaklaşımlar geliştirmelerine, adil davranmalarına, dürüst tutum sergilemelerine, sorumluluk ve öğrenme kayıplarına karşı önlem almalarına, kendi alanlarında geliştirmelerine katkı sağladıklarına inandıklarını göstermektedir.

Güneş (2016)'in çalışması, yapılandırıcı yaklaşıma göre öğretmen yetiştirmede egemen olan “öğrenen öğretmen” rol modeli ile tutarlı olduğunu belirtmektedir. Lunenberg vd. (2007)'in çalışmasında ise, öğretmenlerin ilk mesleki yıllarındaki tutumlarının mesleki deneyimleri artıkça belirgin bir şekilde değiştiği ve öğretmenlerin kendi anlayışlarını inşa ederken öğrendiklerini ifade ettikleri bulguları, bu araştırmanın sonucunu desteklemektedir.

ÖA'nın öğretmen olduklarında kendi öğretmen rol modellerine örnek alacakları özelliklerine ilişkin görüşlerinden elde edilen bulgulara göre, motivasyon ve ilham verici, adaletli ve saygılı olma, empati ve anlayışlı olma, mesleki yeterlilik ve sürekli kendini geliştirme, pozitif iletişim kurma gibi özellikleri örnek alacakları sonucuna varılmıştır.

Kabaklı Çimen (2019)'in çalışması, öğrencilerin mesleğinde başarılı öğretmenlerini rol model aldıklarını belirtirken; Bashir vd. (2014)'ün çalışmasında öğrencilerin büyük çoğunluğunun kendi öğretmenlerini rol model olarak benimsedikleri sonuçlarıyla örtüşmektedir. Köse ve Demir (2014)'in çalışmasında öğrencilerin çoğunluğunun öğretmenlerini rol modeli olarak kabul ettikleri bulgusuyla paralellik göstermektedir. Demir ve Köse (2016)'in çalışmasında öğrencilerin öğretmenlerini kişisel ve mesleki tutum ve davranışlarını rol model aldıkları sonucuyla uyumlu olduğu söylenebilir. Lunenberg vd. (2007)'in çalışmasında bazı öğretmen adaylarının, öğretmenlerin davranışlarını rol model alma konusunda farkında olmadıklarını tespit ederken, Karaboğa (2019)'ün çalışmasında, lise öğrencilerinin öğretmenleri rol model olarak benimseme düzeylerinin düşük olduğu sonuçlarıyla da çelişmektedir.

ÖA'nın öğrenim süreçlerinde edindikleri deneyimleri ile ilgili düşüncelerinden elde edilen bulgular, iyi bir rol model öğretmenin yetiştirilmesine ilişkin kişisel ve mesleki gelişim, iletişim ve ilişki becerileri, pedagojik yetkinlik ve uzmanlık, mesleki uygulama ve deneyim, eğitim yaklaşımı ve içerik gibi özellikleri öne çıkarttıkları sonucuna varılmıştır. ÖA, iyi bir rol modeli öğretmen yetiştirmeyi pedagoji, psikoloji ve konu alanında temellendirdikleri de ifade edilebilir.

Goodson (1992)'un; Rogers & Scott (2008)'un çalışmaları, öğretmenlerin önceki kişisel yaşamları, geçmişleri, inançları ve öğretim önyargılarının mesleki gelişimleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu vurgulamaktadır (Akt: Timmerman, 2009). Yaşar vd. (2013)'ün çalışmasında, öğretmen adaylarının öğretmenlik kimliğinin gelişmesinde kişilik özellikleri, öğrenme isteği, üniversitedeki eğitimleri, çevre ve stajın etkili olduğu belirtilmektedir. Balyer (2016)'in çalışması, deneyimli öğretmenlerin tecrübelerini genç meslektaşlarına aktarmalarının öğretmen yetiştirmede avantaj sağlayabileceğini ortaya koymaktadır. Lunenberg vd. (2007)'in çalışması, öğretmenlerin öğretim süreçlerinde teori bilgileri ile uygulamaları arasında farklılık olduğunu ve mesleki deneyimleri ile mesleğin ilk yılı arasında uyumsuzluklar olduğunu belirlemiştir. MEB (2017)'in öğretmen yeterlilikleri; kişisel ve mesleki değerler-mesleki gelişim, öğrenciyi tanıma, öğrenme ve öğretme süreci, öğrenmeyi, gelişimi izleme ve değerlendirme, program ve içerik bilgisiyle uyumlu olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca MEB'nın belirlediği; sürekli mesleki gelişim, kariyer gelişimi ve ödüllendirme, akademik derslerin içeriği, öğretmenlik uygulaması, öğretmen istihdamı, öğretmen yetiştirme süreci, performans değerlendirme ve öz değerlendirme gibi öğretmen yeterlikleri kullanım alanları ile örtüşmektedir. Abazaoğlu (2014)'ün çalışması, öğretmen yetiştirme sürecindeki eksikleri ve yanlışlarını giderilerek öğrenim düzeyinin etkinliğini artırılacağını vurgulamaktadır. Tüm bu bulgular, ÖA'nın iyi bir rol modeli olarak yetiştirilmesi ile ilgili ÖA'nın görüşleri ile uyumlu olduğunu göstermektedir.

ÖA'nın öğrenme-öğretme süreçlerinde karşılaştıkları öğretmen rol modellerinin kendileri üzerinde önemli bir şekilde ya sosyal, psikolojik durumları ile akademik

başarılarına pozitif etkisinin olduğunu ya da sosyal, psikolojik durumları ile akademik başarılarına negatif etkisinin olduğunu ve gelişimlerine önemli katkılar sağladığı sonucuna varılmıştır. Bu doğrultuda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

1. Öğretmen yetiştirmede, öğrencilerin yaşamsal hafızalarına dayalı rol modelleri belirlenebilir ve bu rol modeller ders içeriği olarak kullanılabilir.
2. Öğretmen rol modellerinin öğrencilerin sosyal, psikolojik durumları ile akademik başarılarına etkilerini belirlemek için daha fazla çalışma yapılabilir.
3. Eğitim Fakültelerinde öğretmen adaylarının kişisel ve mesleki gelişim, iletişim becerileri, pedagojik yetkinlikler ve alan uzmanlığı gibi özelliklerin geliştirilmesine odaklanan bir program oluşturulabilir.

Araştırma Etik Kurul İzin Bilgileri ve Çıkar Çatışması Beyanı

Bayburt Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurulunun 29.03.2024 tarih ve 78 nolu karar sayısı ile bu araştırmanın etik uygunluğu tespit edilmiştir. Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını ve her iki araştırmacının çalışmaya katkı sağladığını beyan ederiz.

Kaynakça

- Abazaoğlu, İ. (2014). Dünyada öğretmen yetiştirme programları ve öğretmenlere yönelik mesleki gelişim uygulamaları. *Turkish Studies*, 9(5), 1-46.
- Akcan, E., & Polat, S. (2016). Eğitim konulu Türk filmlerinde öğretmen imajı: Öğretmen imajına tarihi bakış. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 22(3), 293-320.
- Arıcı, F., Bozkaya, H., Cengiz, E., & Kuzey, M. (2023). Education in disaster situation: The impact of the Kahramanmaraş earthquake on teachers' experiences. *Sakarya University Journal of Education*, 13(4-Special Issue-Disaster Education and Education in Disaster Regions), 650-684. Doi: <https://doi.org/10.19126/suje.1375691>
- Arslan, M. C., & Özdemir, M. (2015). Öğretmen liderliğine ilişkin öğretmen görüşleri. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 190-207.
- Ateş, N. (2012). Öğretmenlikte meslek ahlâkı ve mesleki değerler. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 3(6), 3-18.
- Aydın, A. R. (2009). Öğretmen-öğrenci ilişkilerinde empati ve öğretmenlerin rol modelliği üzerine. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 19(4), 75-83.
- Baki, A., & Gökçek, T. (2007). Matematik öğretmen adaylarının benimsedikleri öğretmen modeline ilişkin bazı ipuçları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 22-31.
- Balyer, A. (2016). Öğretmen liderler: Öğretmen algıları üzerine nitel bir araştırma. *İlköğretim Online*, 15(2), 391-407.
- Bashir, S., Bajwa, M., & Rana, S. (2014). Teacher as a role model and its impact on the life of female students. *International Journal of Research Granthaalayah* 1(1), 9-20.
- Cruess, S. R., Cruess, R. L., & Steinert, Y. (2008). Role modelling—making the most of a powerful teaching strategy. *Bmj*, 336(7646), 718-721.

- Çelikten, M., Şanal, M., & Yeni, Y. (2005). Öğretmen mesleği ve özellikleri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 207-237.
- Çubukçu, Z., Eker Özenbaş, D., Çetintaş, N., Satı, D., & Yazlık Şeker, Ü. (2012). Yönetici, öğretmen, öğrenci ve veli gözünde öğretmenin sahip olması gereken değerler. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 2(1), 25-37.
- Demir, E., & Köse, M. (2016). Öğretmenlerin rol modeli hakkında öğretmen görüşleri. *Akademik Bakış Dergisi*, 53, 37-57.
- Gül, G. (2004). Birey topluluğu eğitim ve öğretmen. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 223-236.
- Güneş, F. (2016). Öğretmen yetiştirme yaklaşımı ve modelleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 17(3), 413-435.
- Kabaklı Çimen, L. (2019). Eğitim fakültesi öğrencilerinin rol model tercihleri. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 88-110.
- Karaboğa, M. T. (2019). Lise öğrencilerinin rol model tercihlerine ilişkin bir çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(2), 363-391.
- Köse, M., & Demir, E. (2014). Öğretmenlerin rol modeli hakkında öğrenci görüşleri. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi* 4(1), 08-18.
- Kuzey, M., & Göçgen, S. (2021). Yetişkinlerin Yaşamsal Hafızaları ve Afet Bilinçleri. *Afet ve Risk Dergisi*, 4(2), 331-350.
- Lunenberg, M., Korthagen, F., & Swennen, A. (2007). The teacher educator as a role model. *Teaching and Teacher Education*, 23, 586-601.
- MEB. (2017). *Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri*. Ankara: Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü.
- MEB. (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı*. Ankara: Devlet Kitapları Basımevi.
- Özkan, M., & Arslantaş, H. İ. (2013). Etkili öğretmen özellikleri üzerine sıralama yöntemiyle bir ölçme çalışması. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(1), 311-330.
- Paredes, V. (2014). A teacher like me or a student like me? Role model versus teacher bias effect. *Economics of Education Review*, 39, 38-49.
- Sünbül, M. (1996). Öğretmen niteliği ve öğretimdeki rolleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 8(8), 597-607.
- TDK. (2011). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Timmerman, G. (2009). Teacher educators modelling their teachers? *European Journal of Teacher Education*, 32(3), 225-238.
- Tonga, D. (2017). Rol model olarak sosyal bilgiler öğretmeni. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 17-30.
- Yaşar, M., Karabay, A., & Bilaloğlu, R. G. (2013). Şimdi ben öğretmen mi oldum? Öğretmenlik kimliğinin oluşmasında etkili olan öğretmenlere yönelik öğretmen adaylarının görüşleri. *Turkish Studies*, 8(7), 269-282.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Extended Abstract

Introduction

The subject and material of education is humanity. Teachers are educational guides who transform their own learning memories into today's achievements. Because teachers are role models who can learn, teach, or do both at the same time. The educational role model of teachers can either determine authority or teachers can create their own unique teacher role models by blending their educational experiences with both authority and their own experiences. In other words, teachers can adopt and develop a professional role model based on different social, cultural, and historical conditions (Timmerman, 2009). In this context, it is considered important to investigate how prospective teachers studying in education faculties are influenced by the teacher role models they have experienced positively or negatively in their own learning experiences, how they perceive them, and which of these teacher role models they adopt.

Research Method

The research was planned and conducted based on a fundamental qualitative research design. Qualitative research investigates how individuals make sense of their lives and worlds, exploring how meaning is constructed. The primary aim of fundamental qualitative research is to uncover and interpret these meanings. In this study, the goal was to understand how teacher candidates construct their learning experiences, perceptions, and teacher role model beliefs, and how they attribute meaning to these experiences (Merriam, 2018). Therefore, a fundamental qualitative research design was chosen to reveal the knowledge and experiences of teacher candidates regarding their life memories and teacher role models.

Data Collection Tool

The data for the research was gathered using an interview form consisting of open-ended questions. The interviews were conducted using a holistic interpretive approach. Rather than focusing on individual fragments, the data reflects the entirety of the research theme. The purpose of the interviews was to explore the system containing an individual's information, thoughts, and behaviors (Büyüköztürk et al., 2011). In this context, relevant literature was reviewed to prepare interview questions concerning teacher role models based on teacher candidates' life memories. The form was presented to field experts and reshaped based on their feedback. Additionally, a pilot study was conducted with first-year students from the Guidance and Psychological Counseling Department to test the form's applicability. The form was adjusted based on feedback received from students. The Interview Form was

administered during the first 30 minutes of classes taught by various academics. After providing necessary information, volunteers among students were identified. If the number of volunteer students exceeded five, a lottery was conducted, and the selected students were included in the study group. Teacher candidates were given 20 minutes to answer the questions on the interview form. Students' genuine and voluntary responses were considered the primary source of data.

Data Analysis

The data obtained from the research was analyzed using a descriptive analysis approach. The primary aim of descriptive analysis is to present and interpret findings in an organized manner. In this approach, the collected data is first systematically described. Subsequently, these descriptions are explained, interpreted, causal relationships are examined, and some conclusions are reached (Yıldırım & Şimşek, 2008). The collected data was classified and analyzed under the headings related to the research problems and presented accordingly.

Ordinal numbers were assigned to the interview forms starting from one. Responses lacking information or not related to the questions were excluded from the evaluation. Information about the discipline and contributor of each evaluated response was coded in parentheses immediately following the response.

Findings and Interpretations

The data obtained from the interview form based on the teacher candidates' life memories regarding teacher role models was examined. Teacher candidates emphasized the importance of the teacher role model and indicated the qualities they found significant. Additionally, they evaluated teacher role models that influence their social, psychological conditions, and academic achievements. They also discussed the impacts of negative role models. They focused on the contributions they make to their own role models and the qualities of the teachers they emulate. They presented primary recommendations for cultivating a good role model teacher. These data clearly elucidated the experiences, understanding of teaching, and ideal teacher profiles of teacher candidates.

Discussion, Conclusion, and Recommendations

Based on the findings derived from the educational experiences of teacher candidates (TCs), this section presents the results related to the teacher role models they have constructed. Upon examining the distribution of the study group, it was observed that TCs from various departments such as "science education, primary mathematics education, English language teaching, primary school teaching, social studies education, Turkish language teaching, and guidance and psychological counseling" affiliated with the Ministry of National Education could serve at the preschool, primary, and secondary school levels. It was concluded that TCs have a high awareness of teacher role models and provide rich life experience examples.

According to the findings obtained based on TCs' educational experiences, it was concluded that TCs emphasize the importance of teacher role models for their educational life and personal development. All participating TCs expressed the importance of role models based on their educational experiences and life memories. Moreover, they emphasized the importance of teacher qualities that respond or do not respond to different needs at different times. Characteristics such as teachers' engagement with students, communication, guidance, setting an example with attitudes and behaviors, being loving and having healing power, and making the lesson interesting were highlighted. These findings also reflect perceptions of a good teacher role model.

The findings regarding the most important characteristics that should be present in a teacher role model based on TCs' views indicate that TCs value teachers who recognize and respond to their educational needs, desires, and interests in a timely manner. Traits such as fairness and respect, empathy and understanding, motivation and inspiration, professional competence and continuous self-improvement, and positive communication were emphasized.

Findings obtained from TCs' views on the characteristics contributing to their social, psychological, and academic success indicate that teachers' possession of empathy, understanding, fairness, respect, motivation, inspiration, professional competence, continuous self-improvement, and positive communication positively affect students' personal development and academic success.

Findings related to the characteristics causing negative effects on TCs' social, psychological states, and academic failures indicate that teachers' discrimination, prejudice, negative communication, indifference, authoritarianism, tendency towards violence, lack of professional interest and ethics, and inadequate quality of education negatively affect students' personal development and academic success.

Recommendations derived from TCs' views on contributing to the formation of teacher role models suggest that teachers' characteristics such as being relevant and inspirational, fair and honest, supportive and guiding, empathetic and respectful contribute to the development of their own characteristics. They believe in valuing students, being interested and passionate about their lessons, developing different approaches, behaving fairly, displaying honest attitudes, taking precautions against responsibilities and learning losses, and developing themselves in their fields contribute to their development.

Overall, the study highlights the importance of developing both personal and professional skills, communication and relationship skills, pedagogical competence and expertise, professional practice and experience, educational approach and content, grounded in pedagogy, psychology, and subject matter to train exemplary teachers. This aligns with previous research emphasizing the impact of teachers' personal lives, backgrounds, beliefs, and teaching biases on their professional development.

Recommendations include identifying role models based on students' life memories and incorporating them into the curriculum, further studies to determine the effects of teacher role models on students' social, psychological states, and academic achievements, and creating a program in education faculties focusing on the development of personal and professional growth, communication skills, pedagogical competence, and subject expertise.